

Situació límit

José-Félix Belloch Julbe

Notari de Barcelona i Exdegà del Col·legi de Notaris de Catalunya

El Notariat està travessant la mateixa llarga i profunda crisi que afecta la pràctica totalitat del país. Portem sis anys consecutius en continu retrocés, sense que ni tan sols s'albiri el sòl d'aquest procés descendent. I, en el nostre cas, la situació resulta especialment penosa per tres motius.

El primer és que els **nostres aranzels, aprovats pel Reial Decret 1426/1989 i que han sofert, des d'aleshores fins avui, més de trenta modificacions, sempre en el sentit de reduir-los, s'articulen d'acord amb una filosofia basada en el fet que determinats documents, que es consideren «sobrevalorats», subvencionen altres «infravalorats», és a dir, retribuïts de manera que no es cobreixen els seus costos. Els documents que han anat desapareixent dels nostres despatxos no han estat precisament els «subvencionats» —que segueixen més o menys igual—, sinó els que els subvencionaven: compravendes, préstecs, divisi-**

ons horitzontals i, en general, documents de quantia. Per aquest motiu, les notaries han sofert, en termes de facturació bruta, una disminució d'ingressos entorn d'una mitjana del 70% en relació amb l'any 2006. El segon motiu és que **no s'ha donat compliment als mandats que conté l'article 63 del Reglament Notarial** i el propi Decret en el qual es van aprovar els aranzels. I el tercer motiu consisteix en el fet que **la vigent demarcació es va fer quan el mercat immobiliari** —avui pràcticament inactiu— **es trobava en el punt àlgid.**

Crisi econòmica, estructura aranzel·lària, incompliment governamental de mandats legals i demarcació no ajustada a la realitat actual estan posant el Notariat contra les cordes. Senzillament, **no podem continuar durant molt temps amb aquesta situació**; resulta indispensable frenar la contínua deterioració dels despatxos notariaus, que malviuen a força

de disminucions de jornada, rebaixes salarials i acomiadaments.

Si governar és marcar prioritats, els òrgans de govern del Notariat han de tenir clar —segur que ho tenen— que, en aquest moment, la nostra prioritat és la supervivència, i donat que no tenim cap influència sobre la marxa de la crisi, han d'orientar els seus **esforços**, prescindint gairebé de tota la resta, en una **quàdruple direcció: ampliació de competències; modificació de la filosofia aranzel·lària, suprimint l'insostenible sistema de les «subvencions creuades»; revisió de la demarcació, i reforçament de l'eficàcia del document públic.**

Res més lluny del meu ànim que donar lliçons als nostres representants, encara menys dirigir-los retrets i ni tan sols fer-los advertiments. Només pretenc oferir suport, mostrar solidaritat i instar perseverança en un camí que, amb tota seguretat, ja han emprès i que ni és senzill

ni podem esperar que es vegi, a curt termini, coronat per un total èxit.

Parlar d'ampliació de competències és, per descomptat, parlar de jurisdicció voluntària. En l'últim número de la revista del Col·legi Notarial de Madrid, *El Notario del Siglo XXI*, el catedràtic de la Universitat Autònoma Antonio Fernández de Bujan publica un interessantíssim treball sota el suggestiu títol «La jurisdicció voluntària en el plató: Una reflexió específica sobre la atribució de competències al Notariado». No solament és una reflexió específica, sinó, a més, tècnicament impecable, ordenada i clara. Fernández de Bujan, després de seguir amb deteniment l'iter del malaurat Projecte de Llei de Jurisdicció Voluntària remès a les Corts Generals pel Consell de Ministres el dia 20 d'octubre de 2006, en molt demorat compliment de la disposició final 18a. de la Llei d'Enjudiciament Civil de l'any 2000, fa notar que els actes de jurisdicció voluntària no tenen una naturalesa única: n'hi ha de naturalesa jurisdiccional i n'hi ha també de naturalesa no jurisdiccional —ell parla de «naturalesa administrativa».

Pressuposant l'anterior, Fernández de Bujan sosté que els actes de jurisdicció voluntària de naturalesa jurisdiccional han d'atribuir-se necessàriament i exclusivament als jutges, sent, en principi, al Secretari Judicial a qui corresponen els de naturalesa no jurisdiccional o administrativa. Ara bé, **existeixen actes de jurisdicció voluntària de naturalesa no jurisdiccional** en què aquesta competència atribuïda als secretaris ha de ser-ho amb caràcter exclusiu, en consideració a la càrrega processal que comporten. Per contra, existeixen uns altres **en què el justiciable ha de poder optar entre el Secretari Judicial, un Notari o un Registrador**. Enumera fins a setze supòsits que en el Projecte de Llei de Jurisdicció Voluntària —retirada pel Govern el 24 d'octubre de 2007, dia en què s'anava a votar pel Senat— admetien competència compartida entre secretaris i notaris i sis casos de competència compartida entre secretaris judicials, notaris i registradors.

L'autor de l'article que estem comentant sosté que, segons el seu parer, existeixen altres possibles competències compartides entre secretaris judicials i notaris no previstes en el Projecte de Llei de Jurisdicció Voluntària, i n'enumera fins

a catorze, incloent-hi el matrimoni civil i la separació o divorci per mutu consens, en el cas d'inexistència de menors d'edat o incapacitats.

Tot això vol dir que els òrgans de representació del Notariat tenen un ample camp per reivindicar amb èxit noves competències. El President del Govern, en el seu discurs d'investidura pronunciat el 19 de desembre de 2011, va declarar que era prioritat del Govern, en l'àmbit legislatiu, aprovar, en la present legislatura, la Llei de Jurisdicció Voluntària. Per la seva banda, el Ministre de Justícia ha manifestat, de manera expressa, que veia perfectament possible l'atribució de competències als notaris en matèria de matrimonis, separacions i divorcis.

Els arguments en contra d'aquesta assumptió compartida de competències en seu de jurisdicció voluntària per part del Notari o no poden ser presos seriosament o tenen una naturalesa marcadament ideològica.

No pot dir-se que el Notari no està investit d'autoritat pública. El Notari, segons l'article 60 del Reglament Notarial, tindrà, en el districte al qual correspongui la demarcació de la seva notaria, el caràcter de funcionari públic i autoritat en tot allò que afecta la funció notarial, amb els drets i les prerrogatives que concedeixen, a tals efectes, les lleis fonamentals tant de caràcter civil com d'administratiu i penal. Com diu Rodríguez Adrados, el Notari actual no és un mer fedatari públic, sinó que exerceix un ofici públic quant a la seva funció certificant i autoritzant, al mateix temps que realitza un judici de legalitat de l'acte en què intervé i l'assessorament dels intervinents, amb submissió al control o revisió judicial.

El fet que resulti, en determinades matèries, possible optar entre el Notari i el Secretari Judicial no pot significar, com ha dit algú, la creació en aquestes matèries d'una Justícia de dues velocitats: una per a rics, que paguessin les seves taxes al Notari, i una altra per a pobres, que no paguessin al Secretari cap taxa.

D'entrada, **la possibilitat d'optar significarà una reducció** —nosaltres creiem que notable— **de la insuportable càrrega de treball que sofreixen les oficines judicials** —la nostra taxa

de litigiositat figura entre les més altes d'Europa— i, per tant, **contribuirà a la disminució de les despeses de l'Administració de Justícia i a l'increment de la seva celeritat en la resolució de litigis. En substància: millorarà la qualitat d'aquest servei públic.**

El fet que resulti possible, en determinades matèries, optar entre el Notari i el Secretari Judicial no pot significar, com ha dit algú, la creació en aquestes matèries d'una Justícia de dues velocitats

D'altra banda, no és, de cap manera, absurd, sinó més aviat tot el contrari, que qui vulgui pagar un servei, podent tenir-ho de franc, estigui en el seu perfecte dret de fer-ho.

A més, hauria de resultar innecessari recordar que si bé els secretaris no cobrien cap taxa per les seves actuacions en matèria de jurisdicció voluntària, sí ho farien els advocats i procuradors que fossin emprats pels ciutadans. En el moment actual, resulta molt més car un acte judicial de declaració d'hereus —*ab intestato* entre parents col·laterals— que un acta notarial en els supòsits d'herència intestada a favor del cònjuge, descendents i ascendents.

En el Decret pel qual es van aprovar l'any 1989 els aranzels vigents s'ordenava la creació d'una comissió de seguiment de l'aplicació d'aquests. **L'article 63 del Reglament Notarial disposa que la revisió i actualització dels aranzels notarial es durà a terme cada deu anys o abans**, si les circumstàncies ho aconsellen. En aquest mateix precepte reglamentari es diu que la percepció del Notari no diferirà del cost mitjà ponderat del document, incrementat amb els drets que corresponguin segons l'aranzel, i que la determinació d'aquests costos correspondrà a la Direcció General dels Registres i del Notariat, a proposta fundada de la Junta de Degans.

Doncs bé, com tothom sap, **mai no ha arribat a nomenar-se cap comissió de seguiment, no s'ha fet cap revisió decennal i no s'han fixat els costos mitjans ponderats dels documents**

notarials. Entre els anys 1989 i 2012, l'IPC ha pujat com un 108%, tot reduint a menys de la meitat el poder adquisitiu dels honoraris notarials per l'autorització d'un testament, un poder o un acta. Em faig càrrec que no és aquest el moment més adequat —enmig d'un panorama de disminució de sous dels funcionaris, increments fiscals i retallades socials— per plantejar una revisió aranzelària, però el cas és que **la revisió dels honoraris en matèria de documents sense quantia i la fixació dels costos mitjans ponderats constitueix, per a nosaltres, una necessitat veritablement prioritària**, si volem evitar que els notaris vagin caient, un darrere l'altre, en situacions concursals.

La necessitat de fer una nova demarcació cau pel seu propi pes: en els últims concursos de trasllat, estan quedant vacants moltes notaries de primera, és a dir, de capitals de província i poblacions de més de 75.000 habitants. No les han volgut ni els companys d'entrada. **Seria necessari, com a mínim, pres-**

cindir de totes les notaries creades en l'última demarcació, amb excepció d'aquelles que ho hagin estat en poblacions on no hi havia Notari.

Seria necessari, com a mínim, prescindir de totes les notaries creades en l'última demarcació, amb excepció d'aquelles que ho hagin estat en poblacions on no hi havia Notari

I acabo: **mai no valdrem més del que valgui allò que fem**, és a dir, del que valgui —jurídicament parlant— el document públic notarial. Després de l'última reforma del Reglament Notarial, les presumpcions de legalitat, veracitat i integritat del document públic, és a dir, els efectes de la fe pública notarial, poden ser negats o desvirtuats no solament pels jutges i tribunals, sinó també per les administracions i funcionaris públics en

l'exercici de les seves competències —paràgraf últim de l'article 143 del Reglament Notarial. Es tracta d'un atac en tota regla a l'eficàcia probatòria del document públic. És indispensable restablir-la en la seva integritat no ja en el nostre propi benefici, sinó, sobretot, en benefici del sistema públic extrajudicial de seguretat jurídica preventiva.

I juntament amb el ple restabliment de l'eficàcia probatòria, cal defensar l'extensió de l'eficàcia executiva del document: s'ha d'estendre a les obligacions de fer. No és raonable que l'escriptura pública sigui títol executiu per al compliment de l'obligació del comprador de pagar el preu ajornat i no ho sigui de la correlativa del venedor de lliurar la cosa. El Consell General del Notariat està, òbviament, molt millor informat que jo i, per tant, sabrà molt millor que jo decidir el com i el quan; només li recordo que **aquestes mesures cal adoptar-les com més aviat millor.** Prudència, per descomptat, però quan les coses esdevenen indispensables, també audàcia.

